

Vilafruns: model de runam disfressat

El dipòsit de Balsareny es va tapar fa una dècada i és la referència per a propostes com la que Iberpotash planteja per al de Cabanasses

David Bricollé

Súria/Balsareny | 22·01·22 | 06:25

El runam de Vilafruns, durant els treballs per aïllar-lo amb polietilè | ARXIU/S.R.

La proposta que Iberpotash ha plantejat a la direcció general d'Indústria de cobrir i aïllar el runam de Cabanasses, a Súria, en lloc de retirar-lo (vegeu Regió7 de dijous) té el seu reflex i referència en una experiència que es va materialitzar justament fa una dècada, la idea de la qual va sorgir d'una entitat ecologista bagenca i que va acabar promovent el Departament de Medi Ambient de la Generalitat: el confinament del dipòsit de residus miners salins a Vilafruns (Balsareny), que és tres vegades més gran.

És oportú, doncs, recordar quina va ser la intervenció que es va fer en aquest runam, i quin n'ha estat el resultat. El projecte va néixer el 2006 a través de la plataforma Montsalat –nascuda per

denunciar la proliferació d'abocaments de residus salins i els seus efectes—, conjuntament amb l'empresa d'enginyeria i consultoria Grup Solucions. La proposta que van llançar aleshores es basava en el cobriment de la muntanya amb polietilè. La iniciativa va provocar que el Departament de Medi Ambient de la Generalitat decidís actuar a Vilafruns, per la qual cosa va convocar un concurs públic amb l'objectiu de recollir alternatives per «desimpactar», segons es deia textualment, aquest runam i diposar així d'una experiència pilot. De fet, no es va presentar com un projecte per tractar un dipòsit, sinó dins d'un paquet més ampli de mesures d'un pla hidrològic, per millorar la qualitat de les aigües. Finalment, la proposta guanyadora va ser la que havia llançat precisament Grup Solucions, que al projecte inicial hi va afegir que damunt de la capa aïllant se'n disposaria una altra de terra vegetal i s'hi plantarien arbres i arbustos per camuflar el runam.

El desembre del 2009, l'empresa contractada pel Departament de Medi Ambient va iniciar els moviments de terra per rebaixar la cota de la muntanya i, el juliol del 2010, el projecte per aïllar de l'exterior els residus salins provinents de l'explotació de les mines de potassa encarava la recta final amb l'inici del cobriment dels tres milions de tones de residus salins i argiles.

L'operatiu es va iniciar a la base de la muntanya, al vessant nord, just on hi havia els coberts dels veïns, que es van haver d'enderrocar ja que el que es va fer va ser donar més amplada al runam per reduir-ne els pendents. De baix es va anar cap amunt tot col·locant les capes de geotèxtil com si fossin teules. Així, quan plou, l'aigua de la pluja llisca sense penetrar a la muntanya i va a parar a les rases i la bassa de recollida.

La intervenció es va completar amb una capa de terra i hidrosembra, i la primavera del 2011 es van començar a fer visibles els efectes de la replantació, ja que hi va aparèixer la primera capa vegetal.

Un any després que es donés per acabada l'obra, les primeres anàlisis mostraven els primers efectes positius de l'aïllament, ja que es va constatar que s'havien reduït fins al 75% els nivells de salinització en torrenteres de l'entorn.

El 2013, els informes de seguiment que en feia el Departament de Medi Ambient asseguraven que l'antic dipòsit de Vilafruns ja no deixava sortir aigua salada del seu interior. En aquell registre es donava per constatat que el drenatge intern havia quedat sec, la qual cosa es valorava per part de l'Agència Catalana de l'Aigua com un factor «plenament satisfactori», que, s'hi afegia, «posa de

manifest que s'ha aconseguit que no hi hagi entrada d'aigua de pluja al runam», que és el que provoca la dissolució de la sal que contenen aquests runams i el seu posterior arrossegament i filtració cap a les capes freàtiques.

Materials alternatius

Montsalat va ser el precursor de la idea del recobriment del runam de Vilafruns amb polietilè, però amb posterioritat ha defensat la utilització de nous materials per a aquesta mateixa finalitat en altres dipòsits salins. En concret, el desembre del 2015 la plataforma ecologista feia públic un comunicat en què plantejava que es fes una prova pilot al runam de la Botjosa de Sallent segellant-lo amb poliuretà projectat (un material que ja s'utilitza amb assiduitat en la construcció com a aïllant tèrmic). Una prova que, convençuts que donaria resultats positius, l'entitat plantejava que després es fes extensiva a la resta de dipòsits, ja que creien que seria un mètode perfeccionat del model que fa cinc anys es va aplicar al de Vilafruns.

Montsalat argumentava que, més enllà de l'aprofitament que pugui tenir en el futur el material acumulat en aquestes muntanyes artificials, «la impermeabilització és una millora radical enfront dels runams oberts i exposats, com s'ha vist a Vilafruns».